

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ SOSYAL ETKİNLİKLER POLİTİKA BELGESİ

**DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI
UYGULAMA ÖRNEKLERİ**

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI HEDEFLERİ

Hedef: Öğrencilerin tabiatı, çevreyi, diğer tüm canlıları emanet olarak gören manevi ve kültürel kodlarımızı canlı tutacak bir bilinç geliştirmelerine; sürdürülebilir yaşam ve güvenli toplum için öncü ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirmelerine katkı sağlamaktır.

ALT HEDEFLER

DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsenmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.

DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.

DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.

DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.

DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.

DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.

KAVRAM ÇERÇEVESİ

Kavram çerçevesi, Doğa-Çevre-Toplum temalı sosyal etkinlikler düzenlerken sizlere rehberlik etmesi amacıyla belirlenmiş öğrenme çıktılarını ifade etmektedir. Düzenlediğiniz veya düzenleyeceğiniz sosyal etkinlikleri bu kavram çerçevesi kapsamında gerçekleştirmeniz beklenmektedir.

Doğa-Çevre-Toplum teması kapsamında yürütülecek sosyal etkinliklere rehberlik etmek amacıyla oluşturulan bu kavram çerçevesi; öğrencilerin çevre bilinci, toplumsal duyarlılık ve sürdürülebilir yaşam süreçlerini bütüncül bir yaklaşımla geliştirmeyi esas almaktadır. Bu kapsamda planlanan tüm sosyal etkinliklerin medeniyetimizin tabiat mirası ve evrensel ilkelerle yapılandırılması beklenmektedir.

Doğa-Çevre-Toplum kapsamındaki faaliyetler; doğal kaynakların emanet bilinciyle korunması, doğal dengenin gözetilmesi, estetik ve iyilik anlayışının benimsenmesi ve süreçlerin titizlikle yürütülmesi esas alınır. Bu doğrultuda süreçler; doğal dengeyi sorgulama, ekosistemi derinlemesine gözlemleme, bilgiyi doğrulama ilkeleri temelinde yürütülür.

Doğa-Çevre-Toplum çalışmalarında; çevre dostu bireylerin ortaya koyduğu etik, düşünsel ve hizmet odaklı yaklaşımlar etkinlik süreçlerine örtük biçimde yansıtılır. Öğrencilerin bilinçli tüketim ve kaynakları verimli kullanma becerileri geliştirilir ve bu becerileri toplumsal yaşamda uygulamaları desteklenir.

Kavram çerçevesi; saygı, ölçülülük ve sorumluluk gibi değerlerin somut becerilere dönüştürüldüğü bir yapı esas alınarak oluşturulmuştur. Süreçler, disiplinler arası bir sosyal etkinlik yaklaşımıyla yürütülür.

Bu kapsamda öğrencilerin;

- Ekolojik denge ve emanet değerlerini içselleştirmelerine,
- Çevresel sorunlara yönelik araştırma yapma ve önleyici tavır geliştirme becerilerini kazanmalarına,
- Sürdürülebilir yaşam ve toplumsal fayda süreçlerine katılmalarına,
- Bilinçli tüketim ve dijital mahremiyet gibi okuryazarlık becerileri kazanmalarına,
- Yenilikçi çevre projeleri geliştirebilen, zarafet sahibi yetkin bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

KAVRAM LİSTESİ

1. **Saygı:** Doğadaki her varlığın (su, toprak, hava vb.) bir varlık hakkı olduğunu kabul etmek, toplumdaki bireysel farklılıklara ve kamusal alanın sınırlarına saygı göstermek.
2. **Sevgi, Merhamet ve Şefkat:** Doğayı ve canlıları sadece fayda odaklı değil, kalbi bir bağla ve şefkatle kucaklamak; toplumsal ilişkileri nezaket ve samimiyet esasına göre inşa etmek.
3. **Analitik Düşünme ve Sağduyu:** Doğal dengeyi ve toplumsal olayları analitik, eleştirel ve sağduyulu bir muhakeme ile değerlendirmek.
4. **Dayanışma ve İş Birliği:** Ahilik geleneği rehberliğinde yardımlaşma, paylaşma ve birlikte üretme kültürünü yaşatmak.
5. **Emanet Bilinci:** Tabiatın, canlıların ve bilginin insana korunmak üzere verilmiş birer emanet olduğu düşüncesiyle hareket etmek.
6. **Emniyet ve Mahremiyet:** Güvenli yaşam kültürü ve hem fiziksel hem dijital kişisel alanın korunmasına hassasiyet göstermek.
7. **Özveri ve Dayanışma:** Gençlik enerjisini fedakârlık, cömertlik ve başkasını kendine tercih etme ahlakıyla birleştirmek.
8. **Doğa Koruma Alanı:** Doğal yaşamın, bitki örtüsünün ve yaban hayatının korunması amacıyla oluşturulan koruma alanlarını tanımak ve bu alanların korunmasına yönelik bilinç geliştirmek.
9. **Toplumsal Sorumluluk Bilinci:** Toplumsal ilişkilerde sadece yasaya değil, vicdani bir borçluluk bilincine sahip olmak.

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

10. **Sürdürülebilir Yaşam ve Çevre:** Dünyayı sadece tüketmek için değil, güzelleştirmek ve imar etmek için var olmak.
11. **Öz Denetim:** Alışkanlıkları kontrol edebilme gücü, tüketim ve yaşam disiplini kazanmak.
12. **Analitik Gözlem:** Doğayı ve toplumu derinlemesine gözlemleme.
13. **Kanaatkârlık:** Tüketim baskısına karşı direnç ve eldekiyle yetinme kültürü.
14. **İşbirliği ve Dayanışma:** Ortak akıl, birlikte karar alma.
15. **Nezaket ve Estetik Duyarlılık:** Üretimde ve davranışta nezaket, incelik ve estetik bütünlük.
16. **İnovasyon:** Çevresel sorunlara karşı yenilikçi projeler geliştirebilen, beceri ve ustalık sahibi birey olma.
17. **Denge/Ölçü:** Evrendeki hassas dengenin korunması.
18. **Önleyici Tavrı:** Sorunlar ortaya çıkmadan önce dikkat, tedbir ve öz bakım ile güvenlik ve koruma sağlama iradesi.
19. **Rol Model Olma:** Doğa-çevre-topluma karşı örnek davranışlarıyla rehberlik etme.
20. **Bilinçli Tüketim:** İhtiyaç ile istek arasındaki farkın bilincinde olma.
21. **Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet):** Doğayı tahrip etmeyen, aksine koruyan ve onaran bir yaşam pratiği geliştirmek; tabiata karşı sorumluluğu bir ahlak meselesi olarak görmek.
22. **Araştırma ve Sorgulama (Tahkik):** Çevre ve toplum meselelerinde doğru bilgiye ulaşma, bilgiyi doğrulama ve sorgulama becerisi.
23. **Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal):** Su, enerji, zaman ve emek kullanımında aşırılıktan kaçınma.
24. **Çevre Estetiği:** Çevreyi ve yaşam alanlarını fıtrata uygun şekilde güzelleştirme, çevreye estetik değer katma çabası.
25. **Toplumsal Fayda:** Bireysel çıkardan ziyade toplumun genel iyiliğini ve kamu yararını gözetme.
26. **Vakıf Kültürü:** Sürdürülebilir toplumsal hizmetin kurumsallaşmış hali; malını toplumun ortak faydasına ebediyen adanmak.
27. **Zimem Defteri Geleneği:** Yardımlaşmanın nezaketini kavramak; borçluyu mahcup etmeden toplumsal yükü hafifletme estetiğini yaşatma, toplumsal yükü hafifletme.
28. **Akliselim:** Sağduyu sahibi olma.
29. **Sabır ve Metanet:** Zorluklar, afetler ve acil durumlar karşısında paniğe kapılmadan sakinliğini korumak; dayanıklı, kararlı ve sağduyulu bir tutum sergileme.

NOT: Bu kavramlar; Doğa-Çevre-Toplum teması ekseninde; öğrencilerin doğayı bir “emanet” olarak görmelerini, toplumsal meselelerde doğrulama yöntemlerini kullanmalarını ve çevresel sorunlara karşı “etik sorumluluk” geliştirmelerini destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ekolojik dengenin korunması, doğal kaynakların hakkaniyetli kullanımı ve toplumsal dayanışmanın estetik bir dille sürdürülmesi gibi değerler, bilimsel bir disiplinle ele alınır. Kavramlar, öğrencilerin gelişim düzeylerine ve eğitim kademelerine göre seçilerek uygulanır.

DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Etkinliklerin tamamının uygulanması zorunlu olmayıp öğretmenler ve uygulayıcılar okulun imkânları, öğrenci/katılımcı ihtiyaçları ve mevcut sosyal etkinlik çalışmaları doğrultusunda uygun etkinlikleri seçerek süreci yürütebilirler. Mevcut kulüp çalışmaları sunulan kavram çerçevesine göre düzenlenebilir. Süreçlerin kulüp temelli, katılım odaklı ve ürün ortaya koymaya imkân tanıyan bir anlayışla yürütülmesi önerilmektedir.

Doğa-Çevre-Toplum teması kapsamında yürütülecek faaliyetler, eğitim kademelerine göre gelişim özellikleri dikkate alınarak planlanır ve uygulanır. Süreçler kulüp temelli sosyal etkinlik yaklaşımıyla yapılandırılır ve öğrencilerin aktif katılımını esas alacak şekilde yürütülür.

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Ekolojik denge; doğayı tahrip etmeyen, koruyan ve onaran bir yaşam pratiğini ifade eder. Bu bağlamda insan yaşadığı ekosistem in emanetçisi konumundadır. Bir başka ifadeyle, insanın Yaratıcı ile kurduğu sorumluluk ilişkisine sadık kalarak, canlılar âleminin doğal yapısına müdahale etmek yerine bu yapıyı koruma ve güçlendirme iradesidir. Ekolojik denge; ölçü, emanet ve merhamet ilkeleri doğrultusunda şekillenen, insanın tabiatla ilişkisini sorumluluk temelli bir çerçevede yeniden düzenleyen bütüncül bir hayat anlayışıdır. Bu yaklaşım, çevreyi korumayı yalnızca ekolojik bir gereklilik değil, aynı zamanda ahlakın tabii bir yansıması olarak görür.

Uygulamalarda farklılaştırma ve zenginleştirme ilkelerine dikkat edilir. Sürecin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi önemsenir. Katılımcıların geliştirdikleri çözüm önerilerinin olası etkilerini değerlendirmeleri, karşılaşılabilecek durumlara yönelik öngörü geliştirmeleri ve karar verme süreçlerine aktif katılım sağlamaları teşvik edilir. Süreç sonunda öğrencilerin ortaya koydukları analizler, değerlendirmeler ve çözüm önerileri görünür hâle getirilir. Bu çalışmalar sunum, rapor veya dijital içerik olarak paylaşılır.

Eğitim kademelerine, öğrencilerin gelişim ve hazır bulunuşlukları, ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınarak Doğa-Çevre-Toplum temasının hangi kavramlar çerçevesinde ele alınacağı okul sosyal etkinlikler kurulunun takdiridir. Bir ya da birden fazla kavram çerçevesine yönelik faaliyet yürütülebilir. Örneğin:

- Okul öncesi dönemde temel odak, çocuklarda doğayla gönül bağı kurmak ve çevresindeki her canlıyı korunması gereken bir “emanet” olarak görmek esas alınabilir. Sosyal etkinliklerde hayvan sevgisi, bitki bakımı ve suyu israf etmeme gibi değerler; somut deneyimlere dayalı, oyun temelli ve duyuşsal ağırlıklı aktivitelerle kazandırılabilir.
- İlkokul seviyesinde öğrencilerin tüketim alışkanlıklarında denge ve kaynakları koruma bilinci pekiştirilebilir. Su ve enerji tasarrufu, atıkların ayrıştırılması ve “ihtiyaç-istek” ayrımı gibi konular; örnek olaylar, akran dayanışmalı görevler ve çözüm odaklı grup çalışmaları aracılığıyla kalıcı bir davranışa dönüştürülebilir.
- Ortaokul kademesi doğadaki hassas dengenin fark edilmesi ve bu dengeyi bozmayacak yaşam alışkanlıklarının geliştirilmesi ön plana çıkarılabilir. Öğrencilerin çevresel sorunlara karşı sorumluluk almaları için ekosistem analizleri, geri dönüşüm projeleri ve doğadaki işaretleri okumaya yönelik saha çalışmaları içeren etkinlikler planlanabilir.
- Lise düzeyindeki etkinliklerde, çevre ve toplum çalışmalarını titizlikle yürütmek ve toplumsal fayda üretmek esas alınabilir. Öğrenciler; sürdürülebilir şehir modelleri, etik vaka incelemeleri, sosyal sorumluluk projeleri ve yenilikçi çevre teknolojileri tasarım süreçlerine aktif olarak dâhil edilebilir.
- Yetişkin eğitiminde, doğa ve toplum bilincinin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi ve sorumlu kullanım hedeflenebilir. Katılımcıların deneyimlerinden hareketle çevre politikaları değerlendirmesi, sorumlu tüketim rehberliği ve toplumsal dayanışma ağlarının kurulması gibi ileri düzey çalışmalar yürütülebilir.

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

ALT HEDEF 1

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsetilmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, İş Birliği ve Dayanışma, Denge (Mizan), Saygı, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), İnovasyon, Önleyici Tavır, Nezaket ve Estetik Duyarlılık, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Toplumsal Fayda, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde öğrencilerin doğayı korumanın neden gerekli olduğunu ve doğayı korumak için sergileyecekleri davranışları fark etmeleri sağlanmalıdır. Bu kapsamda öğrencilerin doğa ile ilgili algılarının ve duygularının anlaşılması için beyin fırtınası yapılabilir. Öğrencilerin doğa ile ilgili algılarını ve duygularını kolaylıkla ifade edebilmeleri için yönlendirici sorular sorulabilir. Örneğin öğrencilere; “Doğa denilince aklınıza gelen beş şey nedir?”, “Doğa kirlenirse neler olur?”, “Doğada olmak sana nasıl hissettirir?” soruları sorulabilir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda petrol ile kaplanmış deniz, plastik atıkların dolu olduğu nehir, nesli tükenmekte olan bir canlılar, boşuna akan musluk görselleri gösterilebilir. Öğrenciler gruplara ayrılarak görsellerde yer alan sorunlardan bir tanesini grup çalışması yürütmek üzere belirlemeleri istenebilir. Öğrencilere doğanın geçmişten bize kalan bir emanet olduğu ve onu koruyarak gelecek nesillere aktarmamız gerektiği anlatılabilir. Bu kapsamda öğrencilere; “Sizce seçtiğiniz doğa sorunu bundan 100 yıl önce de var mıydı?”, “Sizce koşullar değişmezse gördüğünüz sorun daha ne kadar büyüyebilir?”, “Bizden önce yaşayan insanlar bize nasıl bir doğa bırakmalıydı?”, “Sizce bugün anne, baba ve öğretmenleriniz; büyüdüğünüz zaman da sizler, bundan 100 yıl sonra yaşayacak insanlara bozulmamış bir doğa bırakmak için neler yapmalı?” soruları sorulabilir. Öğrencilerin verdikleri cevapları kapsayan bir ürün oluşturmaları sağlanabilir. Ürünün oluşturulma sürecinde öğrencilerin ortak akıl ile hareket etmeleri, ortak bir materyal kullanarak tasarruf bilinci kazanmaları sağlanabilir. Grupların görseldeki sorun ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve farkındalık oluşturmak için büyük boyutta tek bir resim kâğıdı veya karton kullanarak resim yapmaları istenebilir. Öğrencilerin resim yapmaya başlamadan önce aralarında istişare ederek plan yapmaları ve planları doğrultusunda ortak resimlerini yapmaları beklenebilir. Öğrencilerin yaptıkları ortak resimde gördükleri çevre sorununa nasıl çözüm getirebileceklerini düşünerek tasarımları istenebilir. Öğrenciler diğer grupların tasarladıkları resimleri inceleyerek farklı sorunlar hakkında görüş sahibi olabilirler. Ayrıca gruplar tasarladıkları resimleri açıklayarak düşüncelerini ve duygularını ifade edebilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsetilmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Saygı, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Akliselim, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Denge (Mizan), Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Önleyici Tavrı, Bilinçli Tüketim, Öz Denetim, Rol Model Olma, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Toplumsal Fayda, Kanaatkârlık
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul düzeyinde etkinliğe öğrencilerin ilgisini çekecek kısa bir hikâye veya görsel üzerinden başlanabilir. Doğadaki ağaçların, hayvanların, suyun ve toprağın insanlara emanet olduğu düşüncesini içeren kısa bir hikâye okunabilir. Hikâyenin ardından öğrencilerle sohbet edilerek doğanın korunmasının neden önemli olduğu üzerine düşünceleri sağlanabilir. Sohbet esnasında öğrencilere “Doğa bize emanet edilseydi onu nasıl korurduk?”, “Doğaya zarar verilirse neler olur?” gibi sorular yöneltilerek öğrencilerin fikirlerini ifade etmeleri teşvik edilir. Bir sonraki aşamada öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak yaratıcı drama etkinliğine yer verilebilir. Öğrenciler küçük gruplara ayrılarak doğadaki bazı varlıkları canlandırabilirler. Örneğin bir grup ağaçları, bir grup kuşları, bir grup çiçekleri veya ormanda yaşayan hayvanları temsil edebilir. Öğretmen yere çöp atılması, bir ağaca zarar verilmesi veya suyun gereksiz yere açık bırakılması gibi çeşitli durumlarla dramayı yönlendirebilir. Öğrenciler canlandırdıkları varlıkların yerine kendilerini koyarak bu durumlara nasıl tepki vereceklerini kısa doğaçlamalarla gösterebilirler. Öğrencilerin doğayı korumaya yönelik doğru davranışları keşfetmelerini sağlayacak eğlenceli bir oyun oynanabilir. Öğretmen sınıfın farklı yerlerine doğayı koruyan ve doğaya zarar veren davranışları gösteren görsel kartlar yerleştirebilir. Öğrenciler “doğa dedektifi” rolüne girerek sınıf içinde dolaşabilir ve doğayı koruyan davranışları bulmaya çalışabilirler. Öğrencilerden buldukları doğru davranışları sınıfla paylaşmaları ve bu davranışların neden önemli olduğunu açıklamaları istenebilir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci geliştirmeleri amacıyla “Doğayı Koruma Sözü” etkinliği yapılabilir. Öğrencilerden doğayı korumak için yapabilecekleri bir davranış düşünceleri istenir. Öğrenciler çöpleri yere atmamak, suyu boşa akıtmamak, hayvanlara zarar vermemek veya ağaçları korumak gibi bir davranış seçerek bunu küçük kartlara yazar veya resimle ifade eder. Hazırlanan kartlar sınıfta oluşturulan “Doğayı Koruma Ağacı” panosuna asılabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsetilmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Bilinçli Tüketim, Öz Denetim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Kanaatkârlık, Önleyici Tavrı, Akılselım, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Denge (Mizan), İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Saygı, İnovasyon, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde öğrencilerin doğanın korunmasının bireylerin sorumluluğunda olan bir emanet olduğunu fark etmelerini sağlamak amaçlanmalıdır. Bu kapsamda öğrencilerin günlük yaşamda karşılaşabilecekleri çevre ile ilgili durumları incelemeleri sağlanabilir. Öğrencilerin konuya yönelik farkındalık kazanmaları amacıyla sınıf içinde tartışma etkinlikleri düzenlenebilir. Bu süreçte öğrencilere çevre ile ilgili çeşitli durumları içeren örnek senaryolar sunulabilir. Örneğin öğrenciler küçük gruplara ayrılarak; Okulda muslukların gereksiz yere açık bırakılması, Kullanılabilir durumdaki kâğıtların gereksiz yere israf edilmesi, Okul bahçesinde oluşan atıkların ayrıştırılmadan çöpe atılması, İhtiyaç olmadığı hâlde yeni ürünlerin satın alınması gibi durumları içeren senaryoları inceleyebilirler. Öğrenciler bu durumları inceleyerek hangi davranışların doğanın korunmasına katkı sağladığını ve hangi davranışların çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabileceğini tartışabilirler. Ardından öğrencilerden çevre sorunlarının ortaya çıkmadan önce hangi davranışlarla önlenebileceğini belirlemeleri istenebilir. Bu süreçte öğrencilere, bireylerin günlük yaşamda gerçekleştirilebilecek küçük davranış değişikliklerinin çevre sorunlarının oluşmasını önlemede nasıl bir rol oynayabileceği ile ilgili düşünceleri ve düşüncelerini paylaşmaları istenebilir. Öğrenciler daha sonra gruplar hâlinde çalışarak doğanın korunmasına yönelik bireysel ve toplumsal sorumluluklara ilişkin öneriler geliştirebilirler. Öğrencilerden günlük yaşamda karşılaştıkları tüketim davranışlarını değerlendirerek ihtiyaç ve istek arasındaki farkı tartışmaları sağlanabilir. Tartışma sonucunda öğrencilerin gereksiz tüketimin çevre üzerindeki etkilerini değerlendirerek daha bilinçli tüketim davranışları geliştirmeye yönelik öneriler paylaşmaları istenebilir. Gruplar tarafından geliştirilen öneriler bir “çevre sorumluluğu listesi” hâline getirilebilir. Öğrencilerden bu önerilerin çevrenin korunmasına ve toplumun yaşam kalitesine nasıl katkı sağlayabileceği konusunda çıkarımlar yapmaları istenebilir. Gruplar tarafından belirlenen öneriler poster, bilgi görseli veya dijital sunum hâline getirilebilir. Hazırlanan çalışmalar sınıf ortamında paylaşılırken çevreye duyarlı davranışların bireyler ve toplum açısından nasıl bir fayda oluşturabileceği üzerinde durulabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsetilmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Saygı, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İnovasyon, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Emniyet ve Mahremiyet, Rol Model Olma, Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Öz Denetim, Akılselime, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde öğrencilere, “Bir arkadaşın sana önemli bir sırrını emanet etti ama bu sır onun sağlığına zarar verebilir. Ne yaparsın?” veya “Tarihi bir eserin korunmasından sorumlu olsaydınız nasıl davranırdınız?” gibi sorular verilir ve görüşleri istenir. Verilen yanıtlar üzerinden emanet ve sorumluluk kavramları tartışılabilir. Öğrencilere kontrolsüz enerji tüketimi, su israfı, atık yönetimi, ortak alanların korunması, çevre temizliği gibi doğa, çevre ile ilgili konular sunulabilir. Öğrencilerden belirledikleri konu başlıklarından birini seçerek bir hafta boyunca konuya yönelik gözlem yapmaları istenir. Öğrenciler gözlemlerini nasıl yapacaklarını, hangi ölçütlere göre değerlendireceklerini verilen yapılandırılmış gözlem formuyla netleştirir. Öğrenciler, topladıkları verilerden yola çıkarak dijital bir afis tasarlarlar. Tasarlanan afisler okulda ve dijital ortamlarda paylaşılabilir. Öğrenciler gruplara ayrılır. Gruplar okulun ihtiyaçlarına göre sosyal bir sorumluluk projesi planlayabilir. Öğrencilerden iş birliği içinde projenin amacını, hedef kitlesini, görev dağılımını, zamanı planlaması istenebilir. Proje sürecine öğretmen rehberlik eder ancak öğrencilerin karar alma ve sorumluluk üstlenme süreçlerine aktif katılım göstermelerine izin verilir. Projeler kısa videolarla okula tanıtılabilir.

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.1. Öğrencilere doğanın bir emanet olduğu anlayışının kazandırılması, muhtemel sorunlara karşı önleyici bir tutum benimsetilmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Öz Denetim, Bilinçli Tüketim, Kanaatkârlık, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Önleyici Tavrı, Toplumsal Fayda, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Vakıf Kültürü, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), Saygı, Çevre Estetiği, İş Birliği ve Dayanışma, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Rol Model Olma, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların günlük yaşamlarında kaynak kullanımıyla ilgili farkındalık geliştirmelerini sağlamak amacıyla derse günlük yaşamdan dikkat çekici bir durum üzerinden başlanabilir. Su, elektrik veya plastik kullanımının günlük yaşamlarında ne kadar yer tuttuğu üzerine bir tartışma başlatılabilir. Bu kapsamda öğrencilerden bir gün boyunca kullandıkları bazı kaynakları listelemeleri istenebilir. Katılımcıların listeledikleri kaynakların nasıl üretildiği, bu kaynakların elde edilmesi ve kullanılması sırasında doğa ve çevre üzerinde nasıl etkiler oluşabileceği hakkında düşünceleri ve görüşlerini paylaşmaları istenebilir. Bir sonraki aşamada katılımcıların doğa ve çevre ile insan arasındaki ilişkiyi farklı bir bakış açısıyla değerlendirmeleri amacıyla “emanet” kavramı üzerinden bir çağrışım haritası oluşturulabilir. Oluşturulan haritada doğa ve çevre ile ilişkilendirilebilecek kavramlar seçilir ve bu kavramları kullanarak “Doğanın ve çevrenin emanet olarak görülmesi ne anlama gelir?”, “İnsanların doğaya karşı sorumlulukları neler olabilir?”, “Doğal kaynakları bilinçli kullanmak emanet bilinciyle nasıl ilişkilendirilebilir?” gibi soruların cevaplarını içeren kısa bir yansıtma yazısı yazmaları istenebilir. Katılımcıların çevre sorunlarının oluşmasını önleyebilecek davranışlar üzerine düşünceleri istenebilir. Bu amaçla günlük yaşamlarında sık kullandıkları bir ürün veya kaynağı (plastik ambalajlar, tek kullanımlık ürünler, kâğıt tüketimi, enerji kullanımı vb.) seçmeleri ve bu kaynağın üretimden tüketime kadar geçen süreci değerlendirmeleri istenebilir. Seçtikleri kaynağın üretimi, kullanımı ve atık hâline gelmesi sürecinde doğa üzerinde hangi etkilerin oluşabileceğini de değerlendirmeleri beklenir. Ardından katılımcılardan bu süreci daha sürdürülebilir hâle getirebilecek önleyici davranışlar geliştirmeleri istenir. Örneğin gereksiz tüketimi azaltma, tekrar kullanılabilir ürünler tercih etme, enerji kullanımında tasarruf sağlama veya atıkları ayrıştırma gibi öneriler üzerinde düşünceleri sağlanabilir. Etkinliğin devamında öğrencilerden çevre bilincini yaygınlaştırmaya yönelik küçük bir sosyal sorumluluk fikri geliştirmeleri istenebilir. Katılımcılar günlük yaşamda karşılaşılan bir çevre sorununu temel alarak bu konuda farkındalık oluşturabilecek bir çalışma tasarlayabilirler. Örneğin mahallede geri dönüşüm alışkanlığını artırmaya yönelik bilgilendirici bir duyuru hazırlama, su tasarrufu konusunda kısa bir farkındalık videosu oluşturma ya da çevre dostu davranışları teşvik edecek bir öneri geliştirme gibi fikirler üzerinde çalışabilirler. Katılımcılardan geliştirdikleri öneriyi kısa bir “çevre farkındalığı önerisi” şeklinde yazmaları ve sınıf ortamında paylaşmaları istenebilir.

ALT HEDEF 2

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselım, Öz Denetim, Önleyici Tavır, Rol Model Olma, Toplumsal Fayda, Saygı, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Bilinçli Tüketim, İş Birliği ve Dayanışma, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İnovasyon
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıkları ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçleri artırılmalıdır. Bu kapsamda öğrencilerin farkında oldukları çevre sorunlarını belirlemeleri sağlanabilir. Bu amaçla öğrencilere çevre sorunlarını barındıran, seviyelerine uygun ve dikkat çekici içerikler (çizgi film, animasyon vb.) izletilebilir. Öğrencilerin bu içeriklerden yola çıkarak evde, sınıfta, okulda, trafikte, yaşadıkları şehirde görülen çevre sorunlarını dile getirmeleri beklenir. Öğrencilerin dile getirdikleri çevre sorunları hakkında beyin fırtınası yapılabilir. Beyin fırtınası sürecinde çevre sorunun sebepleri, gelecekteki sonuçları ve belirlenen sebeplerden hangilerini yaptıklarını değerlendirmeleri beklenebilir. Öğrencilerin farkında oldukları çevre sorunlarına sebep olan davranışları sergilememeleri için öğrencilerle beraber etkinlik (davranış pekiştirme) çizelgesi hazırlanabilir. Öğretmen rehberliğinde hazırlanan çizelge öğrencilere belirlenen sürede uygulanarak öğrencilerin davranışı tekrar etmemesi sağlanabilir. Öğrencilerin sürdürülebilirliği günlük hayatında uygulayarak rol model olması sağlanabilir. Bu kapsamda öğrencilerin belirlediği bir çevre sorunu kapsamında eyleme geçerek faaliyetler yapması sağlanabilir. Bunun için toplumsal fayda getirecek çeşitli faaliyetler (ağaç dikme kampanyası, enerji ve su tasarrufu, geri dönüşüm faaliyeti veya çevre temizliği etkinliği konulu bilinçlendirme kampanyası) planlayarak, planlarını sınıf ortamında paylaşabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Öz Denetim, İtidal, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Bilinçli Tüketim, Saygı, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Emanet Bilinci, Önleyici Tavır, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İş Birliği ve Dayanışma
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul düzeyinde öğrencilere farklı çevre görselleri sunulabilir. Öğrencilerden bu görselleri incelemeleri ve hangi görüntülerin doğayı koruyan davranışları, hangilerinin doğaya zarar veren davranışları gösterdiğini söylemeleri istenebilir. Öğrencilerin dikkatini insanların yaptığı davranışların çevreyi nasıl etkileyebileceğine çekilebilir ve öğrencilerle çevreyi korumanın neden önemli olduğu üzerine kısa bir sohbet yapılabilir. Bir sonraki aşamada öğrencilerin çevre sorunlarını fark etmelerini sağlayacak küçük bir oyun oynanabilir. Öğretmen sınıfa bazı kartlar getirir. Bu kartların bir kısmında doğayı koruyan davranışlar (çöpleri geri dönüşüm kutusuna atmak, suyu gereksiz yere açık bırakmamak, ağaçları korumak vb.), bir kısmında ise doğaya zarar veren davranışlar (yere çöp atmak, çiçekleri koparmak, suyu boşa akıtmak vb.) yer alabilir. Öğrencilerden kartları inceleyerek doğayı koruyan ve doğaya zarar veren davranışları ayırt etmeleri istenebilir. Öğrenciler doğru davranışları seçtiklerinde öğretmen bu davranışların çevreyi nasıl koruduğunu kısa açıklamalarla destekleyebilir. Etkinliğin devamında öğrencilerin sürdürülebilir yaşam fikrini anlayabilmeleri için “doğayı koruyan alışkanlıklar” üzerine bir sınıf çalışması yapılabilir. Öğrencilerden günlük yaşamlarında çevreyi korumak için neler yapabileceklerini düşünmeleri istenebilir. Öğrenciler suyu tasarruflu kullanmak, çöpleri ayrıştırmak, doğayı temiz tutmak, hayvanlara zarar vermemek veya enerji tasarrufu yapmak gibi önerilerde bulunmaları için teşvik edilebilir. Öğrencilerin verdiği örnekler tahtaya yazılabilir ve bu davranışların çevreyi korumaya nasıl katkı sağladığı açıklanabilir. Etkinliğin son aşamasında öğrencilerle birlikte sınıfta “Çevre Dostu Sınıf Kuralları” hazırlanabilir. Öğrenciler çevreyi korumak için yapılması gereken davranışları resim veya kısa cümlelerle ifade edebilirler. Hazırlanan kurallar büyük bir poster hâline getirilerek sınıfta görünür bir yere asılabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselime, İş Birliği ve Dayanışma, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Kanaatkârlık, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Toplumsal Fayda, Denge (Mizan), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Saygı, Emanet Bilinci, Önleyici Tavrı, İnovasyon
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde öğrencilere çevre ile ilgili bazı görseller veya kısa videolar göstererek öğrencilerin dikkati çevre sorunlarına çekilebilir. Öğrencilerden etraflarında gördükleri çevre sorunları ile ilgili düşüncelerini ifade etmeleri ve farklı çevre sorunlarına örnek vermeleri istenebilir. Öğrenciler plastik atıklar, su israfı, enerji tüketimi, doğal alanların zarar görmesi veya sokak hayvanlarının yaşam koşulları gibi örnekler paylaşabilirler. Öğrencilerden bir çevre sorunu seçmeleri ve seçtikleri çevre sorunu hakkında araştırma yapmaları istenebilir. Öğrenciler araştırmalarında bu sorunun nedenlerini, çevre ve canlılar üzerindeki etkilerini ve bu sorunun azaltılmasına yönelik çözüm yollarını inceleyerek not alabilirler. Araştırma sürecinde öğrenciler su ve enerji tasarrufu, geri dönüşüm, sorumlu tüketim ve doğal yaşam alanlarının korunması gibi sürdürülebilir yaşam davranışları hakkında bilgi toplayabilirler. Araştırma sürecinin ardından öğrenciler küçük gruplar halinde bir araya gelerek elde ettikleri bilgileri birbirleriyle paylaşabilirler. Gruplar, araştırma sonuçlarını değerlendirerek çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik uygulanabilir çözüm önerileri belirleyebilirler. Bu süreçte öğrenciler sürdürülebilir bir çevrenin korunması için bireylerin günlük yaşamda nasıl sorumluluk alabileceğini düşünebilirler. Gruplardan daha sonra “sürdürülebilir yaşam önerileri” hazırlamaları istenir. Öğrenciler bu öneriler arasında; • su ve enerji kullanımında tasarruf sağlama • gereksiz tüketimi azaltma • geri dönüşüm alışkanlığı geliştirme • doğal alanları ve hayvanların yaşam ortamlarını koruma • çevre temizliği çalışmalarına katılma gibi davranışlara yer verebilirler. Gruplar hazırladıkları önerileri poster veya kısa sunum hâline getirerek sınıf ortamında paylaşabilirler. Paylaşım sürecinde öğrenciler çevreyi korumaya yönelik davranışların yalnızca doğaya değil toplumun yaşam kalitesine de katkı sağladığına yönelik bildirimlerde bulunulabilir. Etkinliğin sonunda öğrencilerden günlük yaşamlarında uygulayabilecekleri en az bir sürdürülebilir yaşam davranışını belirlemeleri ve bunu bir “kişisel çevre sorumluluğu” olarak ifade etmeleri istenebilir. Öğrencilerin seçtikleri davranışları sınıf arkadaşlarıyla paylaşarak sürdürülebilir yaşam konusunda bireysel sorumluluklarının farkına varmaları sağlanabilir. Öğrencilerin doğayla doğrudan etkileşim kurmalarını sağlamak amacıyla okul bahçesinde veya okul çevresinde küçük bir doğa etkinliği gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda öğrencilerle birlikte ağaç veya fidan dikimi yapılabilir ya da okul bahçesinde bitki yetiştirme çalışmaları planlanabilir. Öğrencilerin bitkilerin büyümesi için gerekli olan su, toprak ve güneş gibi unsurlar hakkında düşünmeleri sağlanarak doğayı korumanın ve doğal yaşam alanlarını geliştirmeye katkı sağlamanın önemi üzerinde durulabilir. Bu etkinlik sayesinde öğrencilerin sürdürülebilir çevre bilincini günlük yaşam davranışlarına yansıtılmaları desteklenebilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), İnovasyon, Akılselime, İş Birliği ve Dayanışma, Denge (Mizan), Saygı, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Önleyici Tavr, Rol Model Olma, Toplumsal Fayda, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde günlük tercihlerimizin çevre üzerindeki olası sonuçlarını tespit etmek amacıyla öğrencilere gözlem formları dağıtılabilir. Her öğrenci evindeki tüketim alışkanlıklarına ilişkin gözlem yapabilirler. Harcanan enerjiyi, çıkan atık miktarını, türünü ve su kullanımını gözlem çizelgeleri aracılığıyla kaydedebilirler. “Atık bir hammadde.” fikrinden yola çıkarak her öğrenci evinde en çok kullanılan atık maddeden (karton, plastik gibi) işlevsel bir eşya tasarlayabilirler. Öğrenciler öğretmen rehberliğinde gruplara ayrılır. İstasyon tekniği kullanılarak öğrenciler çevresel sorunlara çözüm üretebilirler. Birinci istasyon küresel krizlerin insanlık üzerindeki etkileri ile ilgili kavram haritası oluşturabilirler. İkinci istasyon enerji ve su tasarruf rehberi hazırlayabilirler. Üçüncü istasyon sıfır atık eylem planı hazırlayabilirler. Dördüncü istasyon kaynakların adil kullanımına yönelik öneri metni hazırlayabilirler. Gruplar öğretmenlerinin belirledikleri süre içinde farklı bir istasyona geçerek önceki grubun bıraktığı yerden etkinliği sürdürebilirler. Öğrenciler gruplar halinde sokak hayvanlarına yönelik destek çalışması, geri dönüşüm uygulaması, çevre temizliği etkinliği konularından birini seçebilirler. Bu konulara yönelik okul çevresinde kampanya başlatılabilir. Grupların işbirliği içinde kampanya için hazırladıkları afişler okul panolarında, dijital platformlarda paylaşılabilir. Öğrencilerin çevreye duyarlılıklarını artırmak amacıyla, okul bahçesinde veya yakın çevrede ağaç dikimi ve bitki ekimi yapılabilir. Bu etkinlik sırasında öğrenciler doğadaki çeşitlilik, bitki bakımı ve doğal yaşam alanlarının önemi hakkında bilgi edinebilirler. Ayrıca, grup hâlinde gerçekleştirilecek kısa doğa yürüyüşleri ile çevredeki ekosistemler gözlemlenebilir ve sürdürülebilir yaşam için alınabilecek önlemler tartışılabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.2. Öğrencilerin çevre sorunlarına duyarlılıklarının artırılması ve sürdürülebilir yaşam konusunda sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Vakıf Kültürü, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Emanet Bilinci, Saygı, Akılselime, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Önleyici Tavrı, Rol Model Olma, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Denge (Mizan)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların günlük yaşamlarında karşılaşabilecekleri şehirlerde artan atık miktarı, plastik kullanımının yaygınlaşması veya enerjinin bilinçsiz kullanılması gibi bir çevre sorunu üzerinden başlanabilir. Katılımcılardan yaşadıkları mahallede, iş yerinde veya eğitim aldıkları kurumda çevreyle ilgili gözlemledikleri sorunları düşünmeleri ve bu durumlara kısa örnekler paylaşmaları istenebilir. Bir sonraki aşamada katılımcılara kamu kurumları veya sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen çevre çalışmaları tanıtılabilir. Katılımcılar bu çalışmaların hangi çevre sorununa çözüm üretmeyi amaçladığını ve toplumsal katkılarını değerlendirmeye yönlendirilebilirler. Ardından katılımcılardan yaşadıkları çevrede veya çalıştıkları alanlarda çevreye duyarlı davranışların nasıl geliştirilebileceği hakkında tartışmaları istenebilir. Örneğin bir iş yerinde enerji tasarrufu sağlanması, gereksiz kâğıt kullanımının azaltılması, geri dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılması veya çevre dostu ürünlerin tercih edilmesi gibi konular üzerinde düşünmeleri sağlanabilir. Katılımcılar, etkinlik alanına yakın bir parkta veya bahçede grup hâlinde ağaç dikimi veya bitki ekimi yapabilirler. Ardından kısa bir doğa yürüyüşü ile çevredeki bitki ve ekosistemleri gözlemleyerek, iş yerinde veya günlük yaşamda uygulanabilecek çevre dostu davranışları tartışabilirler. Bir sonraki aşamada katılımcılardan çevre bilincini artırmaya yönelik uygulanabilir bir sosyal sorumluluk fikri geliştirmeleri istenebilir. Bu fikirler yerel yönetimler veya sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde gerçekleştirilebilecek küçük ölçekli çalışmalar şeklinde tasarlanmalıdır. Katılımcılardan geliştirdikleri öneriyi kısa bir “çevresel sosyal sorumluluk taslağı” hâline getirmeleri istenir. Hazırlanan çalışmalar sınıf ortamında paylaşılabilir. Paylaşımlar sonrasında ortak bir “Sorumluluk Rehberi” oluşturulabilir.

ALT HEDEF 3

TEMA	Doğa –Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	İnovasyon, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Öz Denetim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Bilinçli Tüketim, Denge (Mizan), Emanet Bilinci, Toplumsal Fayda, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Kanaatkârlık, Önleyici Tavrı, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), İş Birtliği ve Dayanışma
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde öğrencilerin sürdürülebilirlik konusunda bilgi sahibi olarak sürdürülebilirliği kendi yaşamında uygulayacak bilinç kazandırılabilir. Ayrıca öğrencilerin kaynakları doğru kullanabilmeleri, aşırı tüketim davranışlarını fark etmeleri, gereksiz ve aşırı tüketim yapmamaları için bilinçlendirilebilir. Bu kapsamda öğrencilere seçilen bir geri dönüşüm faaliyetini uygulamaları sağlanabilir. Önerilen geri dönüşüm faaliyetleri; eski kartonlardan tohum başlatma kapları yapımı, eski pastel boyalardan yeni boya yapımı, eski gazetelerden tohum bombası yapımı, kompost yapımı, sebze kabuğundan doğal bitki besini yapımı, portakal kabuğundan doğal temizlik spreyi yapımı veya öğretmen tarafından belirlenen farklı bir geri dönüşüm faaliyetidir. Bunun için öğrencilerin evde kendilerinin veya ebeveynlerin tüketim alışkanlıklarını fark etmeleri sağlanabilir. Öğrencilerin kendi veya ebeveynlerinin tüketim faaliyetlerini fark etmeleri için öğrencileri düşünmeye sevk eden • Evde odanızın ışığını çıkarken kapatıyor musunuz? • Dişlerinizi fırçalarken musluk açık mı? • Evinizdeki atık kağıtları ve kartonları ne yapıyorsunuz? • Küçülen kıyafetlerinizi nasıl değerlendirebilirsiniz? • Küçülen pastel boyanızı çöpe mi atıyorsunuz? • Evde yediğiniz meyvelerin kabuklarını çöpe atmak yerine faydalı şekilde kullanabilir misiniz? • Evinizde yetiştirdiğiniz bitkiler var mı, bu bitkileri nasıl besliyorsunuz? • Sizce yediklerimizden geriye kalan her şey çöp müdür? soruları sorulabilir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar ve seçilen geri dönüşüm faaliyeti kapsamında bilinçlendirici video içerikleri izletilebilir. Öğrencilerin izledikleri video içeriği hakkında değerlendirme yapmaları sağlanabilir. Öğrencilerin belirlenen geri dönüşüm faaliyetinin doğaya, çevreye, insanlara ve hayvanlara ne gibi faydaları olacağı fark ettirilebilir. Öğrencilerin yeşil enerji kaynakları (güneş ve rüzgar) ile ilgili kısa hikaye veya görsellerle basit bir farkındalık geliştirmeleri sağlanabilir. Sınıf içinde “Minik Çevreciler Kulübü” oluşturularak öğrencilerin atıkları doğru şekilde ayırma, bitkileri sulama gibi basit çevre dostu görevleri düzenli olarak gerçekleştirmeleri teşvik edilebilir. Bunun yanında bahçe veya yakın parkta kısa bir yürüyüş ile doğayı gözlemlemeleri ve basit çevre temizliği uygulamaları deneyimlemeleri sağlanabilir. Öğrencilerin geri dönüşüm faaliyetinin gerçekleştirilmesi için gerekli malzemeleri temin ettikten sonra örnek uygulamalar gerçekleştirilerek öğrencinin faaliyeti nasıl gerçekleştirecekleri anlamaları sağlanabilir. Öğrencilerin gerçekleştirdikleri geri dönüşüm faaliyeti sonrası ürettikleri ürünleri, sınıf, okul veya ev ortamında kullanmaları teşvik edilebilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Tahkik, Akl-ı Selim, Mesuliyet ve Ekolojik Sünnet, İmar ve Abâdan, Hukuk-u İbad (Kul Hakkı), Tasarruf ve İtidal, Sorumlu Tüketim, Mizan (Denge), Emanet Bilinci, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Katılımcılık ve İstişare, Maharet ve İnovasyon, Önleyici Tavrı, İstibzar.
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul düzeyinde sınıfa asılan bir “Geri Dönüşüm Akış Şeması” ile öğrencilere hangi maddenin nereye atılması gerektiği somutlaştırılabilir. Öğrencilerin ellerindeki atığın türünü sorgulamalarını sağlamak amacıyla sınıfa bir takip tablosu asılabilir. Öğrenciler, geri dönüşüm kutularına bıraktıkları atık miktarını günlük olarak bu tabloya işleyebilirler. Gün sonunda öğretmen rehberliğinde görev alan öğrenci grubu kutulardaki doluluk oranlarını ve atık türlerini kayıt altına alabilirler. Haftalık sınıf toplantılarında bu veriler analiz edilerek “Bu hafta plastik atık miktarımız neden arttı?” gibi sorular üzerinden tüketim alışkanlıkları sorgulanabilir. Bu süreçte, yanlış ayrıştırma yapıldığında (örneğin kâğıt kutusuna yemek artığı atıldığında) atıkların geri dönüştürülemez hale geldiği yerinde gözlemlenerek yaşamsal bir deneyime dönüştürülebilir. Öğrenciler, organik atıkları (meyve kabuğu, yaprak, çay posası vb.) okul bahçesinde kompost kutusuna atarak toprağı zenginleştirme sürecine katılarak kompostun nasıl oluştuğu ve ne işe yaradığı birlikte gözlemleyebilirler. Sürecin sonunda elde edilen doğal gübre, okul bahçesindeki bitkilerin beslenmesinde kullanılabilir. Öğrencilerin çevre bilincini pekiştirmek için sınıf dışında kısa ve güvenli etkinlikler de düzenlenebilir. Örneğin, öğretmen gözetiminde okul bahçesinde veya yakın parkta çevre temizliği yürüyüşü yapılabilir; çöpleri toplarken hangi maddelerin geri dönüştürülebileceği gözlemlenebilir. Bunun yanı sıra, sınıfta bir “Minik Çevreciler Kulübü” oluşturularak öğrencilerin atıkları ayırma, bitkileri sulama veya kompost kutusunu düzenli takip etme gibi küçük görevler üstlenmeleri sağlanabilir. Ayrıca, sınıfta kısa hikâyeler veya görsellerle güneş ve rüzgar gibi doğal enerji kaynakları tanıtılarak basit bir yeşil enerji farkındalığı geliştirilebilir. Öğrenciler, bir hafta boyunca evde oluşan atıkları ve geri dönüşüm uygulamalarını takip eden bir günlük tutabilir ve sınıfta paylaşabilir. En çok karşılaşılan atık türlerine yönelik ailelere gönderilmek üzere öğrenciler tarafından “Evde Tasarruf Rehberi” hazırlanır. Öğrenciler “Bu yıl geri dönüşüme gönderdiğimiz kağıtlar sayesinde kaç ağaç kurtardık?” gibi soruların yanıtladığı bir görsel sunum hazırlayabilirler.

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselım, İnovasyon, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Denge (Mizan), Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Bilinçli Tüketim, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Saygı, Emanet Bilinci, Önleyici Tavrı, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde öğrencilerden günlük yaşamda ortaya çıkan atıkların neler olduğunu düşünmeleri istenebilir. Evlerinde veya okulda en sık karşılaştıkları atık türlerini belirlemeleri ve listelemeleri istenebilir. Ardından öğrencilerden okul ortamında kısa bir gözlem çalışması gerçekleştirilerek okul bahçesi veya koridorlarında oluşan atıkları inceleyerek hangi tür atıkların daha sık ortaya çıktığını belirleyebilirler. Öğrenciler gözlem sonuçlarını hazırlanan veri kayıt formlarına veya kendi hazırlayacakları formlara not edebilirler. Gözlem sürecinin ardından öğrenciler küçük gruplar oluşturarak topladıkları verileri inceleyebilirler. Gruplar hangi atıkların geri dönüştürülebileceğini belirleyerek atıkların nasıl ayrıştırılabileceğini araştırabilirler. Bu süreçte öğrenciler geri dönüşümün çevrenin korunmasına nasıl katkı sağladığını inceleyebilirler. Daha sonra öğrencilerden geri dönüşüm ve tasarruf davranışlarını destekleyen bir çalışma hazırlamaları istenebilir. Gruplar; • geri dönüşümün nasıl yapılabileceğini anlatan posterler hazırlayabilir, • enerji tasarrufu için günlük yaşamda uygulanabilecek öneriler geliştirebilir, • doğa dostu yaşam davranışlarını gösteren bilgilendirici görseller oluşturabilir. Hazırlanan çalışmalar sınıf ortamında paylaşılır. Öğrenciler hazırladıkları çalışmada geri dönüşüm, tasarruf ve sorumlu tüketim davranışlarının çevreye ve topluma nasıl katkı sağlayabileceğini açıklayabilirler. Öğrencilerin çevre bilincini pekiştirmek için sınıf ve okul dışı etkinlikler de düzenlenebilir. Örneğin, öğretmen gözetiminde okul bahçesi veya yakın bir parkta basit bir çevre temizliği yürüyüşü yapılabilir; öğrenciler çöpleri toplarken hangi maddelerin geri dönüştürülebileceğini gözlemleyebilirler. Bunun yanı sıra, öğrenciler ileri dönüşüm geliştirebilir; örneğin eski kartonlardan tohum kapları yapabilir, kullanılmayan materyallerden basit ürünler tasarlayabilirler. Ayrıca sınıfta kısa hikâyeler veya görsellerle güneş ve rüzgar enerjisi gibi doğal enerji kaynakları tanıtılarak basit bir yeşil enerji farkındalığı da kazandırılabilir. Öğrencilerin gözlem ve grup çalışmalarını somut uygulamalarla destekleyerek çevreye duyarlı davranışları günlük yaşamla ilişkilendirmeleri sağlanabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselimi, İş Birliği ve Dayanışma, Denge (Mizan), Önleyici Tavrı, İnovasyon, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Saygı, Toplumsal Fayda, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Rol Model Olma
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde öğrenciler kişisel tercihlerin sınırlı kaynaklar üzerindeki etkisini analiz edebilirler. Okulda oluşan atık türlerini tespit ederek tespit ettikleri atıklardan birini seçebilirler. (su şişesi, gıda ambalajı vb.). Bu atığın doğada ne kadar zamanda çözüldüğünü, üretimi için ne kadar su ve enerji harcandığını, ulaşım sürecinde doğaya ne kadar karbon salındığını araştırarak tespit edebilirler. Elde ettikleri bilgileri görsellerle destekleyerek hikâye kurgusu şeklinde sınıf arkadaşlarına sunabilirler. Öğrenciler gruplara ayrılabilir. Öğretmen rehberliğinde toplumsal sorumluluk kültürünü geliştirmede öncelikli ihtiyaç alanlarını tartışabilirler. Her grup önerisini gerekçelendirerek sunar. Sunumların ardından uygulanabilirlik, sürdürülebilirlik, katılımcılık ve toplumsal fayda gibi ölçütler üzerinden değerlendirme yapılarak sınıfça ortak bir karar alınabilir. Bu süreçte öğrencilerin demokratik katılım, istişare ve birlikte karar alma becerileri desteklenebilir. Öğrenciler, yaptıkları analizlerden yola çıkarak okulun mevcut durumunu değerlendiren okulun ekolojik karnesini hazırlarlar. Karnede atık ayrıştırma başarısı, tek kullanımlık plastik oranı, enerji bilinci gibi başlıklara yer verilebilir. Tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri içeren bir rapor hazırlanabilir. Öğrencilerin çevre farkındalığını pekiştirmek amacıyla sınıf ve okul dışı uygulamalar da yapılabilir. Örneğin, öğrenciler öğretmen gözetiminde okul çevresinde veya yakın bir parkta çevre temizliği ve atık toplama çalışması yapabilir; hangi atıkların geri dönüştürülebileceğini ve doğaya etkilerini gözlemleyebilirler. Bunun yanı sıra, öğrenciler ileri dönüşüm projeleri geliştirebilir; topladıkları atıklardan fonksiyonel veya estetik ürünler tasarlayabilirler. Enerji bilincini güçlendirmek için de sınıfta veya laboratuvar ortamında güneş ve rüzgar enerjisi gibi yeşil enerji kaynaklarıyla basit deneyler yapılabilir veya görsel sunumlarla enerji üretimi ve tasarrufu farkındalığı artırılabilir. Öğrencilerin analiz ve raporlama becerilerini somut eylemlerle destekleyerek sürdürülebilir yaşam bilincini günlük davranışlarına taşımalarını sağlanabilir.

DOĞA-ÇEVRE-TOPLUM TEMASI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.3. Öğrencilerin geri dönüşüm, atık yönetimi, enerji tasarrufu ve doğa dostu yaşam alışkanlıklarında sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Vakıf Kültürü, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Emanet Bilinci, Saygı, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), Bilinçli Tüketim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İnovasyon, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Önleyici Tavrı, Rol Model Olma, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların Sıfır Atık Projesi, belediyelerin geri dönüşüm uygulamaları, atık ayrıştırma merkezleri veya bazı şehirlerde uygulanan depozito sistemleri hakkında kısa bir tanıtım yapılabilir. Katılımcılara bu projelerin amacı ve nasıl uygulandığına dair kısa bir video, görsel ya da bilgilendirici metin gösterilebilir. Ardından öğrencilerden bu projelerin hangi çevre sorununa çözüm üretmeyi amaçladığını ve toplumda nasıl bir değişim oluşturmayı hedeflediğini değerlendirmeleri istenebilir. Bu aşamada katılımcıların aşağıdaki sorular üzerinde düşünmeleri sağlanabilir. • Bu proje hangi çevre sorununa çözüm üretmeyi amaçlamaktadır? • Bu tür uygulamalar insanların tüketim alışkanlıklarını değiştirebilir mi? • Bu uygulamaların başarılı olabilmesi için bireylerin nasıl katkı sağlaması gerekir? Bir sonraki aşamada katılımcılardan geri dönüşüm ve atık yönetimi süreçlerini daha yakından incelemeleri istenebilir. Katılımcılara farklı ürün örnekleri (örneğin plastik şişe, cam kavanoz, kâğıt ambalaj veya gıda atığı) verilerek bu ürünlerin kullanım sonrası hangi atık grubuna girdiğini ve geri dönüşüm sürecinin nasıl ilerlediğini eşleştirmeleri istenebilir. Katılımcılar ürünün kullanımından sonra hangi geri dönüşüm kutusuna atılması gerektiğini, hangi işlemden geçerek yeniden kullanılabilir bir ürüne dönüştürülebileceğini ve bu sürecin çevreye faydalarını kısa notlar hâlinde açıklayabilir. Daha sonra yapılan eşleştirmeler sınıfta paylaşılır ve doğru atık yönetiminin çevre üzerindeki olumlu etkileri birlikte değerlendirilebilir. Ardından katılımcılardan çalıştıkları kurumlarda, yaşadıkları mahallede veya eğitim aldıkları ortamda atık oluşumunu azaltmaya yönelik uygulanabilecek bazı yöntemler üzerine düşünmeleri istenebilir. Örneğin iş yerlerinde kâğıt kullanımını azaltma, geri dönüşüm kutularının yaygınlaştırılması, tek kullanımlık ürünlerin yerine tekrar kullanılabilir ürünlerin tercih edilmesi veya enerji kullanımında tasarruf sağlanması gibi konular üzerinde değerlendirme yapılabilir. Etkinliğin sonunda katılımcılardan geri dönüşüm ve sürdürülebilir yaşam konusunda bir “Geri Dönüşüm Rehberi” hazırlamaları istenebilir. Bu rehberde geri dönüşümün önemi, atık türleri, atık ayrıştırma, geri dönüşümün faydaları, günlük yaşamda geri dönüşüm, iş yerinde geri dönüşüm uygulamaları, çevre farkındalığı gibi başlıkların yer alması sağlanabilir. Katılımcılar hazırladıkları önerileri sınıf ortamında paylaşılabilir. Paylaşımlar sonrasında hazırlanan rehber ortak bir metne dönüştürülebilir. Katılımcılar, sınıf veya toplantı ortamının dışında kısa bir saha etkinliği gerçekleştirebilir. Örneğin, seminer alanına veya yakın bir parka giderek çevrede oluşan atıkları gözlemleyebilir ve basit bir temizlik çalışması yapabilirler. Bu süreçte hangi atıkların geri dönüştürülebileceğini tartışabilir ve topladıkları atıkları uygun geri dönüşüm kutularına yerleştirebilirler. Ayrıca enerji farkındalığı oluşturmak amacıyla güneş, rüzgar veya diğer yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili kısa bir sunum veya video izletilebilir. Katılımcılar kendi yaşam ve iş alanlarında bu enerji kaynaklarını nasıl destekleyebileceklerini değerlendirebilir. İleri dönüşüm yaklaşımıyla, günlük hayatta kullanılan bazı malzemelerden basit ve faydalı ürünler tasarlamaları teşvik edilebilir. Katılımcıların çevresel sorumluluk bilincini pekiştirmelerine ve sürdürülebilir yaşam davranışlarını somut olarak uygulamalarına imkân sağlanabilir.

ALT HEDEF 4

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Öz Denetim, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselimi, Saygı, Önleyici Tavrı, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Sabır ve Metanet, Sevgi, Merhamet ve Şefkat
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenebilir. Bu kapsamda öğrencilerin güvenli olan ve olmayan davranış ve nesneleri tanımları sağlanabilir. Ayrıca ilk yardım gerektiği zamanlarda yapması gereken davranışları kazanmaları sağlanabilir. İlk yardıma ihtiyaç duydukları zaman başvurusu gereken birimleri tanıması sağlanabilir. İlk yardıma ihtiyaç duydukları zaman kişisel bilgileri ve konumlarını doğru aktarmaları sağlanabilir. Öğrencilerin güvenli olan ve olmayan nesneleri tanıması için ortama çeşitli nesnelerin (makas, çocuk güvenli makas, priz kapatma aparatı kullanılmış priz, priz, sıcak içecekler, trafikteki taşıtlar, kask kullanmayan bisikletli çocuk, kaskla bisiklet kullanan çocuk) görselleri getirilebilir. Öğrencilerin görselleri değerlendirerek güvenli olmamalarının sebeplerini belirlemeleri sağlanabilir. Bunun için görsellerde yer alan tehlikeleri sözlü olarak ifade etmeleri sağlanabilir. Öğrencilerin güvenli olan ve olmayan nesnelerin görsellerini ayırtarak kendilerine verilen kutulara atmaları sağlanabilir. Öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılarına çıkabilecek tehlikeli durumları fark etmeleri ve evlerinde kullanmak üzere bir yüzeyi yapışkan özelliği olan kağıtlardan etiketler tasarlamaları sağlanabilir. Öğrencilerin tasarladıkları etiketleri evlerinde uygun yerlere yapıştırarak ev halkını bilinçlendirilmesini sağlayan proje gerçekleştirilebilir. Öğrencilere güvenli olmayan davranışlar sonucu oluşacak kazalara müdahale etmek için kullanılan ilk yardım çantası tanıtılabilir. Bu kapsamda öğrencilerin ilk yardım çantasında bulunması gereken malzemeleri tanıyarak acil durumlarda yetişkinlere bilgi verme ve yardım isteme davranışı kazanmaları desteklenebilir. Öğrencilerin ilk yardıma ihtiyaçları olduğu durumlarda uygun davranış geliştirmeleri sağlanabilir. Bunu için öğrencilere • Bir kaza geçirdiğinizde ne yaparsınız? • Kaza geçirdiğinizde kimlere haber vermeniz gerekir? • Kaza durumunda arayabileceğiniz numaraları biliyor musunuz? • Kaza durumunda sağlık ekiplerine söylemeniz gereken bilgiler nelerdir? soruları sorulabilir. Öğrencilerin acil durumlarda 112'yi aramaları gerektiğini öğrenmeleri sağlanabilir. Öğrencilerin 112 numarasını meşgul etmeyi önlemek için slogan oluşturmaları beklenebilir. Öğrencilerin ad, soyadı, bulundukları konum ve telefon numarası gibi bilgileri 112 personelleri ile paylaşmaları gerektiği kavratılabilir. Bunun için öğrencilere gerekli bilgileri tekrarladığı bir uygulama içeren kısa bir drama etkinliği düzenlenebilir. Öğrencilere el yıkama, diş fırçalama ve kişisel temizlik gibi hijyen alışkanlıklarını kazandıracak kısa etkinlikler düzenlenebilir. Örneğin; sınıfta su ve sabunla ellerini doğru yıkama, diş fırçalama oyunları veya mini dramatizasyonlar yapılabilir. Ayrıca, öğrencilerin trafik güvenliği farkındalığı kazanması için yaya geçitleri, trafik ışıkları ve kask kullanımı gibi basit görseller ve oyunlar kullanılabilir. Öğrenciler bu etkinliklerde güvenli davranışları taklit ederek öğrenebilir ve öğrendiklerini evlerinde de uygulamaları sağlanabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Önleyici Tavrı, Emanet Bilinci, Sabır ve Metanet, Öz Denetim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), İnovasyon, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Toplumsal Fayda, Saygı, İş Birliği ve Dayanışma, Ekolojik Sorumluluk (Ekolojik Sünnet)
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul düzeyinde öğrencilerin önce çevresindeki riskleri fark etmesini sağlamak için güvenlik işaretleri ve uyarı levhaları örneklerini incelemesi sağlanabilir. Öğrenciler gruplara ayrılarak okulun merdivenler, bahçe, kantin gibi farklı alanlarındaki risk noktalarını belirlerler. Belirledikleri riskli noktalara kendi tasarladıkları uyarı levhalarını yerleştirebilirler. Sınıfa örnek olaylar içeren görsel destekli kartlar sunulabilir. Sunulan kartlarda “Arkadaşım koşarken düştü ve ağlıyor.”, “Bir arkadaşımın burnu kanıyor.” gibi örnek olaylar sunulabilir. Öğrenciler bu kartlardaki durumları analiz ederek “Ne yapmalıyım?” sorusuna yanıt arayabilirler. Bu aşamada bir öğrencinin asıl sorumluluğunun fiziksel müdahale yapmak değil, sakin kalarak çevredeki yetişkinlere haber vermek ve 112 Acil Çağrı Merkezini aramak olduğu vurgulanır. Bilinçli müdahalenin ilk adımının “yardım çağırmak” olduğu drama yoluyla canlandırılabilir. Okul bahçesinde basit bir parkur alanı hazırlanabilir. Bu parkur yerde bırakılmış oyuncaklar, açık bırakılmış priz görseli, merdiven çizgisi, yaya geçidi şeridi gibi öğrencinin okuldan eve giderken ya da ev içinde karşılaşabileceği durumları temsil edilebilir. Öğrenciler sırayla parkurda ilerlerken duraklarda “Burada nasıl davranmalısın?”, “Bu alan güvenli mi?” “Bu kısımda kendimizi korumak için ne yapmalıyız gibi sorular sorularak öğrencinin durumu somut olarak görmesi sağlanabilir. Öğretmen gerektiği durumlarda geri bildirim vererek, doğru davranışa rehberlik edebilir. Öğrencilerin güvenli davranış ve hijyen farkındalığını günlük yaşamla ilişkilendirmeleri sağlanabilir. Bunun için öğrencilerden evlerinde veya sınıfta basit gözlemler yapmaları istenebilir; örneğin, ellerini yemek öncesi yıkayıp yıkamadıkları, dişlerini fırçalarken musluğu kapatıp kapatmadıkları gibi küçük alışkanlıkları fark etmeleri teşvik edilebilir. Öğrenciler ayrıca evlerinde güvenli olmayan bölgeleri veya nesneleri belirleyerek yapışkanlı kağıtlardan “Dikkat! Tehlike!” etiketleri tasarlayabilir ve bunları uygun yerlere yapıştırarak aile bireylerini bilinçlendirebilirler. Basit enerji tasarrufu uygulamaları da etkinliğe eklenebilir; öğrenciler odalarının ışıklarını çıkarken kapatma, gereksiz elektrikli cihazları kapatma gibi günlük davranışları izleyerek not edebilir ve sınıfta paylaşabilirler. Süreç sonunda öğrenciler, edindikleri bilgileri içeren bir afiş hazırlayabilirler. Hazırlanan afiş ekran değerlendirme formları aracılığıyla “mesajın netliği ve doğruluğu” açısından arkadaşları tarafından değerlendirilebilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, İnovasyon, Önleyici Tavır, Sabır ve Metanet, Emanet Bilinci, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Saygı, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde öğrencilerden günlük yaşamda karşılaşılabilecek kazalar hakkında düşüncelerini istenebilir. Öğrenciler evde, okulda veya oyun alanlarında karşılaşılabilecekleri riskli durumlara örnekler verebilirler. Öğrencilerin verdiği örneklerden hareketle güvenli davranışların neden önemli olduğu üzerinde durulabilir. Öğrencilere günlük yaşamdan seçilmiş örnek olay kartları dağıtılabilir. Bu kartlarda kaygan zeminde düşme, küçük kesikler, spor sırasında yaralanma veya elektrikli araçların dikkatsiz kullanımı gibi durumlar yer alabilir. Öğrenciler bireysel olarak bu durumları inceleyerek olayın hangi nedenle gerçekleşmiş olabileceğini ve böyle bir durumun nasıl önlenebileceğini düşünür ve not alabilirler. Ardından öğrenciler küçük gruplar oluşturarak inceledikleri senaryoları birlikte değerlendirirler. Gruplardan olayın oluşma nedenini belirlemeleri, kazanın önlenmesi için alınabilecek önlemleri açıklamaları ve olay gerçekleştiğinde nasıl davranılması gerektiğini tartışmaları ve defterlerine kaydetmeleri istenebilir. Sürecin devamında öğretmen öğrencilere ilk yardım çantasında bulunan temel malzemeleri tanıtabilir. Öğrenciler ilk yardım çantasındaki malzemeleri inceleyerek hangi durumlarda kullanılabileceklerini öğrenirler. Öğretmen rehberliğinde öğrenciler basit bir sargı uygulamasının nasıl yapılabileceğini gözlemleyebilir ve uygulama çalışması gerçekleştirebilirler. Sonraki aşamada öğrencilerden günlük yaşamda güvenli davranışların önemini anlatan kısa bilgilendirici afişler veya görseller hazırlamaları istenir. Bu afişlerde öğrenciler kazaların önlenmesine yönelik önerilere ve güvenli davranış örneklerine yer verebilirler. Hazırlanan çalışmalar sınıf ortamında paylaşılır. Öğrenciler güvenli davranışların hem bireysel hem de toplumsal güvenlik açısından neden önemli olduğunu açıklayabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Sabır ve Metanet, Önleyici Tavrı, Akılselim, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Emanet Bilinci, Saygı, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, İnovasyon, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Öz Denetim, Denge (Mizan)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde “Okul koridorunda bir arkadaşınız düştü ve kolunu hareket ettiremiyor. Nasıl davranırsınız?”, “Evde priz yakınına su döküldüğünü fark ettiniz. Hangi adımları izlersiniz?” soruları üzerinden öğrencilerin ön bilgileri tespit edilebilir. Ardından acil durumlarda hangi yaklaşımların sergileneceği tartışılabilir. Öğretmen rehberliğinde rol oynama tekniği kullanılarak acil durum olayları belirli senaryolar üzerinden canlandırılabilir. Örneğin, birinci senaryoda öğrenci koridorda düştü ve kolunu hareket ettiremiyor. Yapılması gereken güvenli davranışlar basamaklar halinde gösterilebilir. İkinci senaryoda diyabetik bir arkadaşının fenalaşması durumunda ilk yardım çağırma adımlarını içeren doğru müdahale basamakları ifade edilebilir. Öğrencilere günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri risklerle ilgili konu başlıkları sunulabilir. Konu başlıkları “yangın riskine karşı alınacak önlemler”, “laboratuvarda uyulması gereken kurallar”, “acil çıkış yolları” gibi seçeneklerden oluşabilir. Öğrenciler ilgi duydukları konu başlıklarına göre gruplara ayrılabilir. Bu risklere yönelik alınacak tedbirleri iş birliği içinde belirleyebilirler. Belirttikleri risklere yönelik uyarı afişleri hazırlayabilirler. Afişler okul ortamında panolarda sergilenebilir. Öğrenciler, acil durumlarda aramaları gereken numaraları (112, okul hemşiresi vb.) bir rehberde not alır ve kısa bir uygulama ile bu numaraları doğru şekilde paylaşabilirler. Ayrıca hazırladıkları uyarı afişleri ve risk değerlendirmelerini sınıfta tartışarak arkadaşlarından geri bildirim alabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.4. Öğrencilerin ilk yardım ve güvenli davranışlar konusunda bilgi, beceri ve farkındalık kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Sabır ve Metanet, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, İş Birliği ve Dayanışma, Emanet Bilinci, Saygı, Önleyici Tavrı, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Öz Denetim, Kaynak Tasarrufu (Tasarruf ve İtidal), İnovasyon, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların bir iş yerinde meydana gelebilecek küçük bir kaza, evde yaşanabilecek bir yaralanma veya trafikte karşılaşılacak riskli bir durum gibi günlük yaşamda karşılaşılacak bir acil durum örneği üzerinden başlanabilir. Katılımcılardan böyle bir durumda insanların genellikle nasıl tepki verdiğini düşünmeleri ve kısa örnekler paylaşmaları istenebilir. Ardından katılımcılara ilk yardımın temel amacı hakkında kısa bilgiler verilebilir. Bu süreçte Sağlık Bakanlığının yayınladığı materyaller kullanılabilir. Katılımcılardan acil durumlarda yapılması gereken bazı temel davranışları tespit edip not etmeleri istenebilir. Katılımcılara farklı risk durumlarına örnekler verilebilir. Örneğin düşme, küçük yaralanma, yanık veya bayılma gibi durumlarda hangi davranışların doğru olabileceği üzerine kısa değerlendirmeler yapılabilir. Katılımcılar bu durumlarda hangi davranışların güvenli ve doğru olacağını tartışılabilir. “Güvenli davranış” kavramı hakkında düşünmeleri ve beyin fırtınası tekniği ile oluşturdukları cümleleri not etmeleri istenebilir. Sınıfça ortak bir “güvenli davranış” tanımı oluşturulabilir. Etkinliğin devamında katılımcılardan günlük yaşamda güvenli davranışların nasıl geliştirilebileceği üzerine düşünmeleri istenebilir. Özellikle iş yerlerinde, ev ortamında veya trafikte dikkat edilmesi gereken güvenli davranışlar üzerinde durulabilir. Etkinliğin sonunda katılımcılardan güvenli yaşam ve ilk yardım konusunda bir bilgi görseli hazırlamaları istenebilir. Bu bilgi görselinde günlük yaşamda dikkat edilmesi gereken güvenlik kuralları, acil durumlarda yapılması gereken temel davranışlar ve ilk yardım konusunda bilinmesi gereken temel bilgiler yer alabilir. Hazırlanan çalışmalar sınıf ortamında paylaşılabilir.

ALT HEDEF 5

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	Emanet Bilinci, Sabır ve Metanet, Önleyici Tavır, Aklüselim, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, İş Birliği ve Dayanışma, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Saygı
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde etkinlikler, öğrencilerin afetler hakkında bilgi sahibi olmaları ve afetlere karşı bilinç geliştirmelerini sağlayacak şekilde tasarlanabilir. Öğrencilerin afetlerin nedenlerini anlamaları ve doğa ve insanlar üzerindeki etkilerini incelemeleri, afetlere karşı alınabilecek önlemleri değerlendirmeleri ve güvenli davranışların önemini kavramaları sağlanabilir. Etkinlik sürecinde öğrencilerin yaşadıkları çevredeki afetler hakkında ve bu afetlerde doğru davranışı geliştirmeleri sağlanabilir. Öğrencilerin afet türlerini tanımaları için görseller sunulabilir. Öğrencilerin sunulan görsellerdeki afetler hakkında bilgileri yoklamak üzere sorular sorulabilir. Görsellerin öğrencilerde korku oluşturmamasına dikkat edilebilir. Görsellerin sunumu sırasında ve sorulan sorularla yaşadıkları bölgede yaygın olan doğal afet biçimlerini fark etmeleri ve afet durumunda yapmaları gerekenleri kavramaları sağlanabilir. Öğrencilere görsellerle ilgili: • Bu görselde neler görüyorsunuz? • Burada ne olmuş olabilir? • Sizce insanlar ne yapıyor? • Bu olayın adı ne olabilir? • Sizce bizim yaşadığımız yerde en çok hangi afet olabilir? soruları sorulabilir. Öğrencilerden afetlerin oluşmasını engelleyecek ne gibi alınabilecek tedbirler veya afetlerden doğacak zararların en aza indirecek önlemler içeren kısa dikkat çekici bir slogan oluşturmaları ve paylaşımları sağlanabilir. Afet ile ilgili güvenli davranış biçimlerini fark etmeleri sağlanabilir. Öğrencilerin yaşadıkları yerde görülen afetlerde doğru davranış geliştirmelerini sağlamak için rol yapma etkinliği yapılabilir. Öğrenciler rol yapma etkinliği sırasında gruplara ayrılarak bölgelerinde görülen afet öncesinde, sırasında ve sonrasında nasıl davranmaları gerektiğini canlandıran bir gösteri yapmaları istenebilir. Öğrenciler diğer grupların hazırladığı gösterileri dikkatle ve ilgiyle izleyerek afet öncesinde, sırasında ve sonrasında sergilenmesi gereken doğru davranışları fark edebilirler. Öğrencilere deprem, yangın veya sel gibi afet türleri hakkında kısa hikâye veya resimli kitaplar gösterilebilir. Ardından sınıfta basit tatbikatlar yaptırılabilir. Örneğin deprem anında “çök, kapan, tutun” hareketlerini deneyimleyebilirler. Öğrenciler, afet anında güvenli davranışları öğrenebilir ve yetişkinlerden yardım istemeleri gerektiğini kavrayabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Aklîselim, Önleyici Tavr, Sabır ve Metanet, Emanet Bilinci, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, İş Birliği ve Dayanışma, Denge (Mizan), Öz Denetim, Saygı
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul kademesinde öğrencilerle birlikte “Doğa Olayı mı, Afet mi?” başlığı altında bir görsel okuma etkinliği yapılabilir. Çevremizde oluşabilecek afet türleri tanıtilabilir. Afet durumlarında önceden hazırlıklı olmanın, doğru davranışları bilmenin ve yetiştiklerin yönlendirmelerini izlemenin güvenliği arttırdığı vurgulanabilir. Sınıfa bir afet çantası getirilir ve içindeki su, düdük, fener gibi malzemeler incelenebilir. “Bu neden gerekli?” ve “Afet çantasında en gerekli malzemenin ne olduğunu düşünüyorsun?” soruları üzerinden tedbir ve sorumluluk kavramları tartışılabilir. Öğrenciler kendi hayali çantalarını içeren bir afiş tasarlayabilirler. Afişler sınıf panosunda sergilenebilir. Sınıf içinde acil durum araştırmaları kapsamında çök, kapan, tutun ve güvenli tahliye provası yapılabilir. Canlandırmalar kontrollü ve kaygı oluşturmayacak biçimde planlanabilir. Örnek olay kartları kullanılarak; sarsıntı anında camlardan uzak durma, sakın kalma ve tahliye sırasında merdivenleri güvenli kullanma pratikleri yapılabilir. Bu aşamada asıl görevin profesyonel ekiplere (AFAD, İtfaiye) yardımcı olmak için talimatlara uymak olduğu vurgulanabilir. Öğrenciler okulda öğrendikleri bilgileri eve taşıyarak aileleriyle bir “Aile Afet Planı” taslağı hazırlayabilirler. Hazırlanan planlar ve sınıftaki tutumlar öz değerlendirme ve akran değerlendirme formları ile analiz edilebilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akılselîm, Sabır ve Metanet, Önleyici Tavrı, Emanet Bilinci, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Denge (Mizan), Öz Denetim, Saygı, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde öğrenciler, deprem, sel veya yangın gibi afetler hakkında bildiklerini paylaşabilirler. Verilen örneklerden hareketle, afetlerin insanlar ve çevre üzerindeki etkileri üzerinde düşünebilirler. Ardından öğretmen, kısa bilgilendirici sunum veya videolarla farklı afet türlerini ve bu afetler sırasında alınması gereken temel güvenli davranışları tanıtabilir. Öğrencilere deprem sırasında sınıfta bulunma, sel riski olan bölgelerde hareket etme veya yangın sırasında güvenli davranma gibi durumları içeren örnek olay kartları verilebilir. Öğrenciler, bireysel olarak bu durumları inceleyerek afet sırasında hangi davranışların güvenli olduğunu belirleyebilirler. Ardından öğrenciler küçük gruplar oluşturabilir ve afet öncesinde alınabilecek önlemler, afet sırasında yapılması gerekenler ve afet sonrasında dikkat edilmesi gereken durumları içeren kısa bir plan hazırlayabilirler. Gruplar hazırladıkları planları poster veya kısa sunum hâline getirerek sınıfta paylaşabilirler. Etkinliğe, acil durum iletişim numaralarının (112, okul hemşiresi, AFAD iletişim hattı vb.) doğru kullanımı eklenebilir. Öğrenciler, hazırladıkları rehber ile bu numaraları kısa uygulamalarla deneyimleyerek doğru şekilde paylaşabilirler. Ardından sınıfta veya uygun bir alanda kontrollü bir tatbikat yapılabilir. Tatbikatta öğrenciler, planladıkları güvenli davranışları deneyimleyebilirler. Bu aşamada, asıl görevin profesyonel ekiplere yardımcı olmak ve talimatlara uymak olduğu vurgulanabilir. Öğrenciler, afet öncesi ve sonrası alınması gereken önlemleri içeren kısa afiş veya sunum hazırlayabilirler. Afiş ve sunumlarda güvenli davranışlar, acil iletişim numaraları, afet çantasının önemi ve sorumluluklar vurgulanabilir. Hazırlanan çalışmalar sınıfta tartışılabilir ve arkadaşlardan geri bildirim alınabilir. Öğrenciler, okulda öğrendikleri bilgileri eve taşıyarak aileleriyle bir “Aile Afet Planı” taslağı hazırlayabilirler. Planın içeriğinde acil iletişim bilgileri, güvenli alanlar, tahliye yolları ve aile üyelerinin sorumlulukları yer alabilir. Hazırlanan planlar sınıfta tartışılabilir ve öz değerlendirme ile akran değerlendirme formları aracılığıyla analiz edilebilir. Etkinliğin sonunda öğrenciler, afetlere karşı hazırlıklı olmanın neden önemli olduğunu ve bireylerin bu konuda nasıl sorumluluk alabileceğini açıklayan kısa bir yansıtma yazısı yazabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), Sabır ve Metanet, Şefkat ve Merhamet, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Mesuliyet, Emanet Bilinci, Vakıf Kültürü, Öz Denetim, Saygı, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde öğrencilere acil durum planları uygulamalı olarak tanıtılabilir. Ardından gruplara ayrılan öğrencilerin okulun kat planlarını inceleyerek afet anında izlenecek güvenli rotaları belirlemeleri sağlanabilir. Öğretmen rehberliğinde kesinleştirilen bu rotalar doğrultusunda tahliye planı uygulaması kontrollü bir şekilde gerçekleştirilebilir. Öğrencilerin ihtiyaç analizi becerilerini geliştirmek amacıyla öğretmen rehberliğinde gruplar oluşturulabilir. Afet anında öncelikli olarak ihtiyaç duyulacak malzemelerin belirlenmesi sağlanabilir. Sınıf masasına yerleştirilen su, bisküvi, kitap ve tablet gibi çeşitli nesneler arasından hangilerinin afet çantasına öncelikle yerleştirilmesi gerektiği sorulabilir. Öğrencilerden, yaptıkları seçimlerin nedenlerini kendilerine dağıtılan gerekçe kartlarına yazmaları istenebilir. Her grup hazırladığı çantada yer alan malzemeleri ve bu malzemeleri seçme gerekçelerini sınıfa sunabilirler. Sunumların ardından tahtaya “Acil Durum Çantasının Vazgeçilmezleri” başlığı açılabilir. “Hangi malzemelerin çantada bulunması hayatta kalma şansını artırır?” sorusu üzerinden yürütülen tartışma ile ortak bir ihtiyaç listesi oluşturulabilir. Belirlenen bu liste ailelerle paylaşılacak üzere kayıt altına alınabilir. Sürecin devamında öğrencilerden evlerinde gerçek bir afet çantası hazırlamaları ve bu hazırlıkları fotoğraflayarak sınıfla paylaşmaları istenebilir. Öğretmen rehberliğinde “Afet anında ve sonrasında insanlar neler hissedebilir?” sorusu üzerine kısa bir beyin fırtınası yapılır. Korku, kaygı, üzüntü ve yalnızlık gibi duygular tahtaya not edilebilir. Gruplara “en sevdiği oyuncakını kaybeden bir çocuk” veya “korktuğu için konuşamayan bir arkadaş.” gibi farklı senaryolar içeren örnek olaylar verilebilir. Verilen örnek olaylar üzerinden öğrencilerden bu kişilere nasıl yaklaşımları gerektiğini, hangi cümlelerin iyileştirici olacağını tartışmaları istenebilir. Her grup, afet bölgesindeki akrabalarına gönderilmek üzere “Moral ve Dayanışma Kartları” tasarlar. Bu kartlarda umut verici ve empati içeren mesajlara yer verilebilir. Öğrencilere afet durumlarında güvenli hareket etme, ihtiyaç analizi yapma ve acil durum planlarını uygulamalı olarak öğrenme fırsatı verilebilir. Okul kat planları üzerinden güvenli rotalar belirlenir ve tahliye uygulamaları yapılabilir. Öğrenciler, afet çantasında bulunması gereken öncelikli malzemeleri seçip gerekçelerini tartışabilir ve evlerinde çantalarını hazırlayarak sınıfla paylaşabilirler. Afet anında ve sonrasında yaşanabilecek duygular (korku, kaygı, üzüntü) üzerine beyin fırtınası yapılabilir. Öğrenciler moral ve dayanışma kartları tasarlayabilir. Ayrıca öğrenciler, afet türlerini öğrenir, aramaları gereken kurumların numaralarını belirler ve kısa senaryolar üzerinden iletişim ve koordinasyon uygulamaları gerçekleştirebilir. Tüm bu süreç, afet bilinci, güvenli davranışlar ve doğru iletişim becerilerini pekiştirebilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.5. Öğrencilerde afet bilinci oluşturulması amacıyla etkinlikler düzenlenecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Vakıf Kültürü, Şefkat ve Merhamet, İş Birliği ve Dayanışma, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), Emanet Bilinci, Saygı, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Önleyici Tavır, Sabır ve Metanet
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların ülkemizde sık görülen deprem, sel veya orman yangını gibi afetlerle ilgili kısa bir haber, görsel veya video paylaşılabilir. Katılımcılardan bu tür afetlerin hangi bölgelerde daha sık görüldüğünü ve bunun nedenlerini değerlendirmeleri istenebilir. Katılımcılara afet yönetimi konusunda çalışan bazı kurum ve kuruluşlar tanıtılabilir. Örneğin AFAD, MEB, AKUB ve belediyelerin afet yönetim birimleri veya gönüllü arama kurtarma ekiplerinin çalışmaları hakkında kısa bilgiler paylaşılabilir. Katılımcılardan bu kurumların hangi görevleri yerine getirdiğini ve afet durumlarında toplum için nasıl bir destek sağladığını değerlendirmeleri istenebilir. Ardından katılımcılardan deprem, sel veya yangın gibi afet durumlarında alınabilecek önleyici tedbirlere örnek vermeleri istenebilir. Örneğin deprem çantası hazırlama, ev ve iş yerlerinde güvenli alanları belirleme, yangın risklerini azaltma veya sel riskine karşı alınabilecek önlemler üzerinde durulabilir. Bir sonraki aşamada katılımcılardan afet anında özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelli bireyler gibi hassas grupların korunması konusunda dikkat edilmesi gereken noktalar üzerine düşünmeleri ve buna yönelik bir metin yazmaları istenebilir. Katılımcılar afet durumlarında güvenli alanların oluşturulması, yardıma ihtiyaç duyan bireylerin korunması ve temel ihtiyaçlara erişim konularında hangi sorumlulukların üstlenilebileceğini değerlendirebilir. Etkinliğin sonunda katılımcılardan afetlere hazırlık ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmeye yönelik bir “Afet Farkındalık Planı” hazırlamaları istenebilir. Katılımcılar hazırladıkları planları sınıf ortamında paylaşabilirler. Paylaşımlar sonrasında sınıfta ortak bir “Afet Bilinci ve Dayanışma Rehberi” oluşturulabilir. Katılımcılar, afet senaryoları üzerinden küçük grup çalışmaları yapabilir ve belirlenen önlemleri veya müdahaleleri simüle edebilirler. Örneğin bir deprem senaryosu canlandırılarak, güvenli alanlara yönlendirme, acil durum çantalarının kullanım önceliği veya hassas gruplara destek sağlama gibi adımlar uygulanabilir.

ALT HEDEF 6

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.
KADEME	Okul öncesi
KAVRAMLAR	Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), İş Birliği ve Dayanışma, Emanet Bilinci, Sevgi, Merhamet ve Şefkat, Saygı, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Akliselim
FAALİYET ÖNERİLERİ	Okul öncesinde öğrenciler, çevre ve toplumla ilgili küçük gözlemler yapabilirler. Örneğin, okul bahçesinde çöpler, kurumuş yapraklar veya eksik sulanan bitkiler gibi durumlar gösterilerek çocuklardan bunları fark etmeleri istenebilir. Çocuklar, gördükleri sorunlarla ilgili düşüncelerini çizerek veya basit cümlelerle ifade edebilirler. Ardından sınıfta küçük gruplar oluşturularak her grup, gözlemledikleri çevre sorununa basit bir çözüm önerisi tasarlayabilir. Örneğin, çöpleri toplamak için kutular yerleştirme, bitkileri sulama veya doğayı koruyan küçük uyarı işaretleri hazırlama gibi somut etkinlikler yapılabilir. Öğrencilere, “Bu durum doğadaki canlılara nasıl zarar verebilir?”, “Bunu düzeltmek için neler yapabiliriz?” gibi kısa ve somut sorular sorulabilir. Çocuklar, sorulara verdikleri cevapları resim veya basit posterlerle gösterebilirler. Hazırladıkları çalışmalar sınıf panosunda sergilenebilir ve diğer arkadaşlarına anlatılabilir. Öğrencilerin hem çevre sorunlarını fark etmeyi hem de çözüm üretmeyi deneyimleyebilir, sorumluluk bilinci ve sosyal farkındalık kazanmaları sağlanabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.
KADEME	İlkokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), İtidal (Ölçülülük), İnovasyon, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Emanet Bilinci, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet)
FAALİYET ÖNERİLERİ	İlkokul kademesinde yaşanan bölgede veya yörede gözlemlenen bir çevre sorunu belirlenebilir. Tahtaya hayat bilgisi, matematik ve fen bilimleri derslerinin adları yazılarak bir odak noktası oluşturulabilir. Öğrencilerden, belirlenen çevre sorununu bu derslerin bakış açılarıyla yorumlamaları istenebilir. Bu süreçte çevre kirliliğinin doğaya etkilerinin fen bilimleri, insan sağlığı üzerindeki olumsuz sonuçlarının hayat bilgisi ve yarattığı ekonomik kayıpların ise matematik dersiyle ilişkili olduğunu fark etmeleri sağlanabilir. Öğrenciler öğretmen rehberliğinde okul içinde ve okul bahçesinde kısa bir gözlem gezisi yapabilirler. Gezi sırasında öğrencilerden çevrelerinde gördükleri sorunlara dikkat etmeleri istenebilir. Öğrenciler gördükleri sorunları (duvar yazıları, yere atılmış bir çöp vb.) sözlü olarak ifade edebilir. "Sorun ne?", "Bu sorunları çözmek için ne yapabiliriz?" soruları çerçevesinde her öğrenci bir çözüm önerisi sunabilir. Etkinlik sonunda sınıfça en çok tekrar eden sorunlar belirlenir ve bu sorunlara yönelik ortak çözüm davranışları söyleyebilir. Belirlenen çözüm önerileri sınıf panosunda sergilenebilir. Öğretmen rehberliğinde öğrenciler gruplara ayrılır. Her grup atık malzemelerden müzik aleti yapımı, bitki yetiştirmek için doğal atıkları değerlendirme, çevre konulu öykü yazımı gibi toplum veya çevreyi ilgilendiren bir alanda ortak bir ürün oluşturmaya çalışılabilir. Çalışmalar, iş birliği içinde somut bir ürüne dönüştürülebilir. Hazırlanan projeler okulun sergi alanında veya dijital platformunda sunulabilir.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.
KADEME	Ortaokul
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, İnovasyon, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Vakıf Kültürü, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Fayda, İş Birliği ve Dayanışma, Rol Model Olma, Emanet Bilinci, Saygı, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), Kul Hakkı (Hukuk-u İbad)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Ortaokul kademesinde etkinliğe öğrencilerden çevre ve toplumla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar hakkında düşüncelerini istenerek başlanabilir. Bu amaçla sınıfta kısa bir beyin fırtınası yapılabilir. Öğrencilere çevreyi koruma veya toplum yararına gerçekleştirilen projeler hakkında neler bildikleri sorulabilir. Beyin fırtınası sırasında öğrencilerin verdiği örnekler tahtaya yazılarak çevre ve toplum bilincine yönelik çalışmaların hangi alanlarda gerçekleştirilebileceği üzerinde durulabilir. Daha sonra öğrenciler küçük gruplar oluşturarak çevre veya toplumla ilgili belirledikleri bir konu üzerinde kısa bir araştırma süreci yürütebilirler. Öğrenciler seçtikleri konuyla ilgili bilgi toplayabilir, çevrelerinde gözlem yapabilir veya güvenilir kaynaklardan yararlanabilirler. Araştırma sürecinin ardından gruplardan ele aldıkları konuya yönelik çözüm odaklı bir proje fikri geliştirmeleri istenebilir. Öğrenciler geliştirdikleri projede sorunun tanımı, çözüm önerileri ve projenin sağlayacağı toplumsal fayda üzerinde durabilirler. Gruplar geliştirdikleri proje fikirlerini bir proje taslağı hâline getirebilirler. Bu taslakta projenin amacı, uygulanabilecek etkinlikler ve beklenen sonuçlar yer alabilir. Hazırlanan projeler poster veya dijital sunum hâline getirilerek sınıf ortamında paylaşılabilir. Paylaşım sürecinde öğrenciler geliştirdikleri projelerin çevre ve toplum bilincine nasıl katkı sağlayabileceğini açıklayabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.
KADEME	Lise
KAVRAMLAR	Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akliselim, Denge (Mizan), İnovasyon, Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet), İş Birliği ve Dayanışma, Toplumsal Sorumluluk Bilinci, Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), Vakıf Kültürü, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), Saygı, İtidal (Ölçülülük)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Lise kademesinde öğrenciler gruplara ayrılarak kendi yaşadıkları bölgedeki bir çevre sorununu belirleyebilir. Bu aşamada coğrafya ve biyoloji derslerindeki ekolojik verileri kullanabilir. Gruplar belirlenen çevre sorununu istatistiksel veriler aracılığıyla matematik, maliyet analizleri yoluyla ekonomi ve toplumsal alışkanlıklar ekseninde sosyoloji açılarından derinlemesine analiz eder. Kavram haritası yardımıyla sorunun nedenlerini ve çözüm önerilerini farklı disiplinler bağlamında ilişkilendirerek görselleştirirler. Gruplar hazırladıkları kavram haritalarından faydalanarak dijital bir poster tasarlarlar. Dijital posterler okulun dijital platformlarında paylaşılabilir. “Sıfır Atık Okulu” başlığında bir proje süreci başlatılabilir. Öğrencilerden sıfır atık temalı kısa filmler üretmeleri istenebilir. Öğrenciler senaryo oluşturma, çekim planı, mekân seçimi, oyuncu ve görev dağılımı gibi süreçlerde öğretmen rehberliğinde aktif görev alabilirler. Hazırlanan kısa filmler sınıfa sunulabilir. Okulun dijital platformlarında sergilenebilir. En başarılı sıfır atık temalı kısa film ödüllendirilebilir. Öğrenciler, farklı okul kulüplerinden arkadaşlarla bir araya gelerek çevre projeleri üzerinde iş birliği yapabilir. Örneğin fen, edebiyat ve bilişim kulübü öğrencileri, sıfır atık temalı bir kısa film veya dijital poster projesi üzerinde birlikte çalışabilir. Her kulüp kendi uzmanlık alanına göre katkı sağlayabilir; fen kulübü ekolojik verileri analiz edebilir, edebiyat kulübü senaryoyu yazabilir, bilişim kulübü ise dijital içerik tasarımını gerçekleştirebilir. Çalışmalar tamamlandığında öğrenciler projelerini sınıf veya okul genelinde sunabilir ve diğer kulüp ile sınıf arkadaşlarından geri bildirim alabilirler.

TEMA	Doğa-Çevre-Toplum
ALT HEDEF	DÇT.6. Disiplinler arası çevre ve toplum bilinci projeleri geliştirilecektir.
KADEME	Yetişkin Eğitimi
KAVRAMLAR	Vakıf Kültürü, İş Birliği ve Dayanışma, Araştırma ve Sorgulama (Tahkik), Akıselim, Denge (Mizan), Toplumsal Sorumluluk Bilinci Toplumsal Fayda, Rol Model Olma, Çevre Estetiği (İmar ve Abâdan), İnovasyon, Saygı, Kul Hakkı (Hukuk-u İbad), İtidal (Ölçülülük), Nezaket ve Estetik Duyarlılık (Letafet)
FAALİYET ÖNERİLERİ	Yetişkin eğitiminde katılımcıların etkinliğe çevreyle ilgili ve toplumsal boyutu olan örnek proje çalışmaları tanıtılarak başlanabilir. Örneğin sürdürülebilir şehir uygulamaları, geri dönüşüm projeleri, enerji tasarrufu kampanyaları veya çevre farkındalığı çalışmaları hakkında kısa bilgiler paylaşılabilir. Katılımcılardan bu projelerin hangi soruna çözüm üretmek amacıyla geliştirildiğini ve toplumsal katkılarını belirlemeleri istenebilir. Verilen örnek projeleri incelerken katılımcıların aşağıdaki sorular üzerinde düşünmeleri sağlanabilir. • Bu proje hangi soruna çözüm üretmeyi amaçlamaktadır? • Projenin başarılı olabilmesi için hangi alanlarla iş birliği gerekebilir? • Bu tür projelerde gönüllü bireylerin kurumlarla birlikte çalışması projeye hangi katkılarda bulunabilir? Bir sonraki aşamada katılımcılardan ele alınan sorunu farklı bakış açılarıyla değerlendirmeleri istenir. Örneğin bir çevre sorunu ele alınırken bu sorunun tarihsel, kültürel, ekonomik, toplumsal ve teknolojik boyutları birlikte incelenebilir. Bu değerlendirme sürecinde öğrencilerin bir sorunun birçok alana ilişkili olabileceğini fark etmeleri sağlanabilir. Ardından katılımcılardan çevre veya toplum yararına geliştirilebilecek küçük ölçekli bir proje fikri tasarımları istenebilir. Katılımcılar geliştirecekleri proje fikrinde çevre bilincini artırma, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlama veya toplumsal dayanışmayı güçlendirme gibi hedefler belirleyebilir. Katılımcılardan hazırlayacakları “Toplum ve Çevre Projesi Taslağı”nda ele alınan çevre veya toplum sorun, proje ile ulaşılmak istenen hedef, projede yapılacak çalışmalar, projede yer alabilecek kurum veya kuruluşlar (belediyeler, sivil toplum kuruluşları vb.), projenin toplumsal fayda ayağı gibi başlıkların yer alması sağlanabilir. Hazırlanan proje tasarımları sınıf ortamında paylaşılabilir. Paylaşımlar sonrasında sınıfta ortak bir “Toplum ve Çevre Proje Fikirleri Dosyası” oluşturulabilir. Katılımcılar, projelerde kendi sorumluluk alanlarını belirleyebilir ve görev dağılımına uygun şekilde aktif rol alabilirler. Her grup, çevre ve toplum farkındalığını artıracak bir ürün veya etkinlik tasarlayabilir; örneğin, geri dönüştürülebilir malzemelerden poster, kısa film veya sosyal medya kampanyası oluşturabilirler. Hazırlanan çalışmalar sınıf veya dijital platformda paylaşılabilir ve diğer katılımcılardan geri bildirim alınabilir.

